

Täysistunto

Keskiviikko 3.2.2021 klo 15.00—20.17

12. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 253/2020 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Anu Vehviläinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 12. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan, jolle hallintovaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Ministeri Haatainen.

Keskustelu

16.16 Työministeri Tuula Haatainen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä kolmas esittelyssäni oleva asia liittyy ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön ehkäisemiseen, jossa hallitus on ryhtynyt nyt vahvasti toimiin. Viime maaliskuussa asetin työ- ja elinkeinoministeriöön tällaisen monialaisen työryhmän, joka käsittää eri hallinnonaloja, ja se on esittänyt nyt ensimmäisen toimenpidepaketinsä lainsäädännön muuttamiseksi ja toimenpiteiksi. Syksyn budjettiriihessä sitten hallitus päätti toteuttaa kaikki nämä työryhmän esittämät toimenpiteet, mitä pidän todella tärkeänä. Tämä hallituksen esitys ulkomaalaislain muuttamiseksi sisältyy yhtenä osana tähän toimenpidepakettiin.

Tässä esityksessä ehdotetaan nyt muutettavaksi ulkomaalaislakia ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön ehkäisemiseksi sekä työvoiman hyväksikäytön uhrin oikeusaseman parantamiseksi. Tämän esityksen tavoitteena on myös edistää työperäisen hyväksikäytön ilmitulemista.

Tässä esityksessä tämän hyväksikäytetyn eli uhrin oikeusasemaa parannettaisiin seuraavasti: Ensiksi, ulkomaalaiselle, joka työskentelee oleskeluluvan nojalla, voitaisiin myöntää oikeus työntekoon ilman ammattialarajoitusta tai muuta rajoitusta tai yritystoimintaan, jos on perusteltua aihetta epäillä, että hänen työnantajansa on merkittäväällä tavalla laiminlyönyt velvollisuuksiaan työnantajana tai muulla tavalla hyväksikäyttänyt häntä. Toiseksi, uhrilla olisi samalla perusteella oikeus saada uusi määräaikainen oleskelulupa uuden työn hakemista ja yrittämistä varten, eli hänen ei tarvitsisi lähteä pois ja hakea sitten uudelleen. Nämä muutokset parantaisivat ilmiselvästi uhrin oikeusasemaa.

Hyväksikäytön mahdollisuuksien kaventamiseksi ehdotetaan myös seuraamuksia tälle vilpillisesti toimivalle työnantajalle ja toimeksiantajalle. Tässäkin keinoja olisi kaksi: Ensiksi, oleskelulupa voidaan jättää myöntämättä, jos on perusteltua aihetta epäillä, että työnantajan tai toimeksiantajan tarkoituksena on maahantuloa tai maassa oleskelua koskevien säännösten kiertäminen tätä oleskelulupaa haettaessa. Tämä esitys ei vaikuttaisi ulkomaalaisen mahdollisuuteen saada oleskelulupa muulle työnantajalle. Työ- ja elinkeinotoimis-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 2/2021 vp

ton nykyistä mahdollisuutta pidättäytyä työntekijän oleskelulupien myöntämisestä tällaisien vilpillisesti toimivien työnantajien palvelukseen tarkennettaisiin vastaavasti siten, että päätöstä myös käytettäisiin aina tarpeen mukaan — eli kun säädös on olemassa mutta sitä nyt ei vain käytetä, niin tätä sitten tässä nyt tarkennetaan.

Esitykseen sisältyy myös tähän asiaan liittyvän neuvottelukunnan siirto sisäasiainministeriöstä työ- ja elinkeinoministeriöön. Tämä siirto tukee ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön ehkäisemistä ja liittyy siihen, että työvoiman maahanmuuton hallinto siirrettiin vastaavasti sisäministeriöstä työ- ja elinkeinoministeriöön viime vuoden eli vuoden 2020 alusta lähtien.

Arvoisa puhemies! Pahimmillaanhan ulkomaalaisen työvoiman hyväksikäytössä on kysymys itse asiassa riistotaloudesta, ja näiden lakimuutosten tarkoituksena on nyt tehdä hyväksikäyttäjän asemasta tukalampaa, hankalampaa ja tarjota vastaavasti uhrille suojaa. Näiden uusien toimien valmistelu ilmiön kitkemiseksi tulee jatkumaan läpi hallituskauden, eli myös lisää on vielä luvassa. TE-toimistolla olisi näiden muutosten myötä paremmat mahdollisuudet pidättäytyä työntekijän oleskeluluvan myöntämisestä. Tältä osin kontrollin lisääminen tulee estämään myös hyväksikäyttöä, ja se tietenkin suojaa myös suomalaisia työmarkkinoita tällaiselta epäreilulta kilpailulta. Ministeriö myös päivittää ohjeistuksen TE-toimistoille ja varmistaa rekrytointikieltojen johdonmukaisen käytön koko maassa. Näillä toimenpiteillä haluan, että estetään nyt määrääjäksi ulkomailta rekrytoinnit selvaisilta työnantajilta, jotka ovat syyllistyneet hyväksikäyttöön.

Ulkomaalaisen työvoiman hyväksikäyttöön on ilmiö, joka tavallaan pysyy piilossa juuri niin kauan kuin näiden uhrien oikeusasema on heikko. Eli vahvistamalla uhrin asemaa ja oikeutta työskennellä maassa parannamme myös viranomaisten mahdollisuuksia havaita tämä ja puuttua tähän ilmiöön, joka on todellakin vakava ja vastenmielinen, kuten myös julkisuudesta olemme näitä raportteja ja dokumentteja kuulleet ja nähneet. Samalla seuraamusten pitää myös nykyistä tarkemmin kohdistua nimenomaan tähän hyväksikäyttävään tahoon, siten myös ehkäistään tällaista toimintaa. Eli tämä esitys antaa tähän kaikkeen nyt hyvät mahdollisuudet. — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Myllykoski.

16.22 Jari Myllykoski vas: Arvoisa rouva puhemies! Asiat etenevät, kun on hyvä hallitus. Tässäkin on erityisen hyviä seikkoja, ja sitten kun tämä vielä, toivottavasti, ei jää ainoaksi esitykseksi.

Mitä merkille pantavaa tässä on, on se, että me pystytään puuttumaan nyt siihen, että tämä ulkomaalainen työvoima ei ole sen uhan alla, että työnantaja voi poikkeuksetta uhkailla työn jatkuvuudella ja oleskeluluvan menettämisellä, ellei nöyryytä palkan alentamiseen ja tehdä huonommilla työehdoilla työtä, mikä rapauttaa sen kilpailuneutraliteetin meidän rehellisiltä työnantajilta, jotka kilpailevat samoilla markkinoilla, missä on näitä yrittäjiä, jotka hyötyvät palkan poljennalla ja ulkolaisen työvoiman törkeällä hyväksikäytöllä.

Mitä kuitenkin haluaisin nostaa esille, on tietysti asiat, mitkä tässä jo osin luettelinkin: palkkojen polkeminen, palkan maksamatta jättäminen, lisien maksamatta jättäminen, työn jatkuvuudella uhkailu, epäinhimilliset työtunnit, työolot, jopa fyysistä väkivaltaa, kurjat asuinolot, oikeuksien pimittäminen, oleskeluluvalla kiristäminen ja perheiden yhdistämisellä kiristäminen. Näihin varmasti on lääkkeitä, ja edellisessä kohdassa edustaja Satonen sanoikin, että kokoomuksella on tämä hyvä työnantaja -sertifikaatti — varmasti sanonnal-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 2/2021 vp

lisesti hieno ja hyvä asia viedä hankkeena eteenpäin, mutta ei tule ratkaisemaan näitä ongelmia, eikä suinkaan myöskään paikallinen sopiminen. Näiden ihmisten kanssako, jotka ovat jo alisteisessa asemassa, pitäisi vielä soveltaa paikallista sopimista? Eli en puhunut joukkokanneoikeudesta, vaan puhuin nyt ammattiyhdistysliikkeen kanneoikeudesta, jotta voidaan päästä lähelle ulkomaalaisia työntekijöitä, ja samaan kohtaan se paine siihen, että alipalkkaus on kriminalisoitu — ne ovat sellaisia välineitä, jotka antavat sen tarttumismahdollisuuden. Mutta tässäkin kohdassa erityisen tärkeää on valvontaresurssien riittävyys. Ilman sitä mikään ei voi onnistua, kun näitä hyviä lainsäädäntöhankkeita, mitä hallitus nyt tekee, pystyttäisiin sitten toteuttamaan.

Vähän ehkä otan varovaisen kannan siihen, minkälainen on se epäilty hyväksikäyttö, ja siihen, että voidaan siirtyä alalta toiselle. Haluaisin muistuttaa kuitenkin — ainakin henkilökohtaisena näkemyksenä, ja uskoisin, että ainakin osaltaan vasemmistopuolueilla on sellainen näkemys — että käytetään sitten saatavuusharkintaa tai tarveharkintaa, niin sen tässä tarkastelussa pitäisi kuitenkin olla niin, että siirtyminen alalta toiselle, missä tämä tarveharkinta on tavallaan esteellinen, ei saisi nyt tulla ohittamaan eikä luomaan semmoista kanavaa, että tämä saatavuusharkinta ohitettaisiin tässä kohtaa. Se ei voi olla ratkaisu tässäkin kohtaa.

Mutta, arvoisa rouva puhemies, tämä on askel eteenpäin, ja siitä ministerin työlle tunnistusta, että asia on jo nyt täällä näillä valtiopäivillä.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Purra.

16.27 Riikka Purra ps: Arvoisa puhemies! Esityksessä halutaan ehkäistä ulkomaisen työvoiman hyväksikäyttöä, parantaa uhrin asemaa ja lisätä hyväksikäytön ilmi tulemistä. Teema on sellainen, josta perussuomalaiset ovat puhuneet vuosikausia, itsekin lukuisia kertoja. Välillä meitä on syytetty jopa yrittäjävihamielisyydestä ja siitä, että keksimme näitä ongelmia päästämme. Itse olen tässäkin salissa nostanut esiin esimerkiksi Rikosuhripäivystyksen, SAK:n, aluehallintoviraston ja tutkijoiden keräämää tietoa ja tilastoja asiasta. Sitä on runsaasti tarjolla.

Kuten tiedämme, viime aikoina myös julkisuudessa on käsitelty tätä aihetta paljon. Tapaukset ja väärinkäytökset ovat olleet räikeitä. On hyvä asia, että hallitus on päättänyt puuttua asiaan. Valitettavasti en ole vakuuttunut esityksen toimenpiteistä. Sen sijaan, että tässä esityksessä puututtaisiin itse ongelmaan, siinä keskitytään työntekijöiden palkitsemiseen hyväksikäytetyksi joutumisesta. Ei ole lainkaan kaukaa haettua kansainvälisesti vertaillen, että esitys johtaa tilanteeseen, jossa ulkomaalaisen työntekijän joko kannattaa haakeutua tarkoituksella huonojen työehtojen pariin tai esittää perättömästi, että häntä olisi hyväksikäytetty. Samalla hänen perheensä saa jäädä Suomeen. Suomi on perheen yhdistämisessä aivan omalla tasollaan verrattuna esimerkiksi Norjaan ja Tanskaan.

Hyväksikäyttöepäilyiden selvittelyt eivät ole yksinkertaisia eivätkä lyhytkestoisia. Ruotsista on hyvin negatiivisia kokemuksia vastaavista hankkeista. Mikäli resursseja valvontaan olisi enemmän, tapauksia saataisiin esille enemmän. Itse ongelma on kuitenkin rakenteellinen ja jatkuu niin kauan kuin matalapalkka-aloille halutaan värvätä suomalaista tai oleskelunsa maassa jo vakiinnuttanutta maahanmuuttajaa helpompi eli esimerkiksi halvempi ja motivoituneempi työntekijä.

Esityksen esiin nostamat riskialat ovat ravintola-, rakennus- ja siivousala, telakat, alus-talous, autopesulat, kotitaloustyö ja kausityö eli kaikki maahanmuuttajavaltaisimmat alat

Pöytäkirjan asiakohta PTK 2/2021 vp

— juuri ne, joilla saatavuusharkintaa puretaan ja se puhkotaan täyteen reikiä esimerkiksi Uudellamaalla, ja alat, joille myös turvapaikanhakijoita värvätään. Nämä edellä mainitut ryhmät muodostavat valtaosan kolmansista maista tulevasta niin sanotusta työperäisestä maahanmuutosta: vähän tai ei lainkaan koulutettuja maahanmuuttajia.

Työnantajille riskit ulkomaalaisten hyväksikäytöstä ovat käytännössä mitättömät, ja valitettavasti ne ovat sitä tämän esityksen jälkeenkin. Taustalla on sektorista riippuen maahanmuuttajatyönantajia, kuten usein ravintola-alalla, tai moneen kertaan ketjutettuja sopimuksia, kuten rakennuksilla. Eniten puutteita on tarkastuksissa havaittu juuri rakennus-, ravintola- ja siivousaloilla, mutta yhtä lailla tiedämme niitä olevan aasialaisten koodarien kohdalla.

Kuten sanoin, ongelma on rakenteellinen, se, että Suomeen kohdistuu jatkuva vähän koulutetun tai kouluttamattoman maahanmuuton virta, jota entisestään kiihdytetään. Perussuomalaiset ovat esittäneet asiaan useita korjausehdotuksia, muun muassa osaamis- ja palkkavaatimuksia. Kausityölupa pois lukien raja voisi olla 3 000 euroa. Ehdotuksemme on tietenkin ammuttu alas milloin milläkin tekosyillä. Jännittävää on, että Ruotsissa moderaatit, jotka siis ideologisesti vastaavat Suomen kokoomusta, ovat täysin perussuomalaisten linjoilla. Ruotsin kokoomus haluaa lopettaa työperäisen maahanmuuton niille matalakoulutusaloille, joilla tienataan vähemmän kuin ruotsalaisten mediaanipalkka eli noin 3 100 euroa kuukaudessa. Näille aloille ei tulisi voida rekrytoida työntekijöitä ulkomailta. Puolueen mukaan matalapalkkamaahanmuuton lopettaminen EU:n ulkopuolisista maista torjuu rikollisuutta ja hyväksikäyttöä, säästää rahaa ja samalla pyrkii ratkaisemaan maassa jo olevien ulkomaalaisten merkittävän työttömyysongelman.

Näyttääkin siltä, että muissa Pohjoismaissa aletaan yhä enemmän herätä maahanmuuton ongelmiin. Ruotsissa jopa sosiaalidemokraatit ajavat kiristyskursia. He vaativat tällä hetkellä rangaistusten ja sanktioiden koventamista rikkomuksiin syyllistyneille työnantajille. He haluavat nostaa perheen yhdistämisen yhteydessä vaadittavan elatusvelvollisuuden tason yli kaksinkertaiseksi, 30 000 kruunuun kuukaudessa. Tanskan sosiaalidemokraateista ei tässä yhteydessä kehtaa edes puhua.

Valitettavasti Suomi toimii toisin, niin myös tällä esityksellä. Se ei tule ongelmia eikä väärinkäytöksiä lopettamaan niin kauan kuin aina on tulossa uutta, halpaa ja nöyrää siirtolaista rajan yli siivoamaan sotkumme, rakentamaan talomme ja polkemaan ruokamme kotiin. Hyödyt kohdistuvat tietyille elinkeinonaloille, jopa yksittäisille yrityksille, kustannukset kaikille veronmaksajille.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Holopainen, Hanna.

16.32 Hanna Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! Ulkomaalaisen työvoiman hyväksikäytöstä on puhuttu viime aikoina paljon. Myös tässä salissa jo tämän istunnon kuluessa on käytetty monta puheenvuoroa. Valitettavasti on tosiasia, että Suomessa esiintyy systemaattista ulkomaisen työvoiman hyväksikäyttöä. Niin järkyttävää kuin se onkin myöntää, nämä tapaukset ovat myös usein erittäin räikeitä. Tähän ilmiöön onkin tartuttava jämakästi, ja niin hallitus on tässä tämänkin esityksen myötä tekemässä. Me emme voi Suomessa sallia heikommassa asemassa olevien henkilöiden hyväksikäyttämistä, mutta me emme voi myöskään syyllistää näitä hyväksikäytetyiksi joutuneita siitä, että he ovat joutuneet tähän asemaan, kuten tässä edeltävässä puheenvuorossa tehtiin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 2/2021 vp

Yksi haaste on ollut se, että kiinnijäämisriski on ollut hyvin pieni ja rikollisessa tarkoituksessa toimiminen on mahdollistanut suurtakin taloudellista hyötyä. Tämä hyöty on syytä nyt poistaa, jotta sitten alisteisessa asemassa olevia uhreja ei voi enää tällä tavalla hyödyntää. On hienoa, että hallitus on valmistellut toimenpiteitä tämän ongelman kitkemiseksi, ja tämä esitys liittyy laajempaan harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjumisen strategian toimenpideohjelmaan, jota tämä hallitus on tässä työstänyt.

Hallitus on aivan oikein tunnistanut, että on tärkeää vahvistaa hyväksikäytön uhrin oikeusasemaa. Niin kauan kuin uhri pelkää, että tämän ilmiön paljastuttua hän menettää oleskelulupansa, hänellä on todella korkea kynnys ilmoittaa työsuhteesta tai työolosuhteista ilmenevistä puutteista, ja tätä sitten rikollinen työnantaja pystyy hyväksikäyttämään. Tässä samalla on aivan oikein, että tehdään toimenpiteitä, jotta saadaan kohdistettua seuraamuksia nimenomaan tälle vilpillisesti toimivalle työnantajalle, ja se on varmasti kestävä tapa tämän ilmiön torjumiseen.

Tässä aiemmissa puheenvuoroissa on tullut ilmi myös se, että ongelman kitkemiseksi täytyy myös tarkastella sitä, että valvontaresurssit ovat riittävällä tasolla, ja toivonkin, että hallitus tätäkin jatkossa tarkastelee. — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Taimela.

16.35 Katja Taimela sd: Arvoisa rouva puhemies! Ulkomaisen työvoiman hyväksikäyttö kuuluu niihin rikollisuuden alhaisimpiin muotoihin, joissa rikolliset hyväksikäyttävät ihmisiä, jotka ovat valmiiksi heikoimmassa asemassa. Ongelmakokonaisuus on laaja, ja siihen on vaikeaa päästä kiinni. Pidän arvokkaana asiana, että tästä huolimatta hallitus on lähtenyt hyvin kunnianhimoisesti kitkemään tätä ilmiötä pois työmarkkinoiltamme.

Käsittelyssä oleva esitys parantaa työperäisen hyväksikäytön uhrin asemaa ja samalla kohdentaa sanktioita paremmin hyväksikäytöstä vastaavaan tahoon. Keskeinen ajatus on vähentää ulkomaisen työntekijän riippuvuutta vilpillisesti toimivasta työnantajasta. Tätä toteutetaan mahdollistamalla työpaikan vaihtaminen tai yritystoiminnan aloittaminen. Uhrielle tulisi hyväksikäytön perusteella oikeus saada uusi määräaikainen oleskelulupa uuden työn hakemista tai yrittämistä varten.

Niin kuin tässä salissa on jo monessa puheenvuorossa todettu, nythän työnantajalla on ollut hyvin vankka ote työntekijästä, kun ongelmatilanteessa on voitu pelotella karkotuksella. Tämä muutos on erittäin tarpeellinen, ja se helpottaa hyväksikäyttötapauksista irtautumista ja niiden tuleamista viranomaisien tietoon.

Esityksen toinen puoli on uusien seuraamuksien kohdentaminen vilpillisesti toimivalle työnantajalle ja toimeksiantajalle. Sen myötä oleskelulupa voidaan jättää myöntämättä, jos on perusteltua aihetta epäillä ulkomaalaisen työntekijän työnantajan tai toimeksiantajan tarkoituksena olevan maahantuloa tai maassa oleskelua koskevien säännösten kiertäminen oleskelulupaa haettaessa. On tärkeää, että sanktio kohdistuu suoraan työnantajaan eikä vaikuttaisi ulkomaalaisen mahdollisuuteen saada oleskelulupa muulle työnantajalle.

Arvoisa rouva puhemies! Ulkomaisen työvoiman hyväksikäyttöä tulee torjua kaikin olemassa olevin keinoin. Tämä paketti vie tilannetta merkittävästi oikeaan suuntaan, ja olen myös erittäin tyytyväinen siihen, että ministerien pöydällä on valmistelussa myös uusia toimenpidekokonaisuuksia tähän epäkohtaan vastaamiseksi.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Talvitie.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 2/2021 vp

16.37 Mari-Leena Talvitie kok: Arvoisa rouva puhemies! Kyseessä on tosiaan lähetekeskustelussa oleva hallituksen esitys, jonka tarkoitus on ehkäistä ulkomaisen työvoiman hyväksikäyttöä sekä parantaa työvoiman hyväksikäytön uhrin oikeusasemaa, ja tavoitteena on myöskin edistää työperäisen hyväksikäytön ilmi tulemistä. Nämä muutosesityksen tavoitteet ovat yhteisiä ja kannatettavia ja tarpeellisia. Uskon, että tässä salissa laidasta laitaan nämä tavoitteet jaetaan.

Mikä on lainsäädännön merkitys? Ajattelen itse, että lainsäädännön merkitys on se, että luodaan tavallaan pelisäännöt, jotta kaikki toimijat, jotka siinä asiassa toimivat, tietävät, mikä on oikein ja väärin, mikä on rangaistavaa, mikä on yhteiskunnan tavoite siinä, millä keinoin kannustetaan toimimaan niin, että tunnistetaan, mitkä asiat asiassa ovat oikein ja mitkä väärin. Tässä ulkomaisen työvoiman hyväksikäytössä on paljon sellaisia asioita, jotka ovat väärin. Ne ovat epäreiluja, ne ovat epäoikeudenmukaisia, ja ne ovat sen kaltaisia, että meidän yhteiskunnan ei millään keinoin tarvitse eikä pidä siihen kannustaa. Siinä mielessä, kun asioita tehdään siten, että seurataan ja valvotaan, silloin myöskin päästään ehkä siihen tavoitteeseen, mikä on oikein, eli siihen, että ne tavoitteet täyttyvät.

Tässä asiassa yhtenä ongelmana on kuitenkin valvonnan vaikeus. Millaiset ovat muun muassa poliisin työkalut ja keinot puuttua näillä matalapalkkaisilla palvelualoilla esiintyviin ongelmiin, erityisesti muun muassa ravintola- ja rakennusalailla oleviin ongelmiin? Tässä nyt tehdään toimia siten, että pystytään muuttamaan tätä tilannetta, ja tuodaan esimerkiksi esiin se, että tämmöiselle vilpillisesti toimivalle työnantajalle ja toimeksiantajalle voisi sitten, jos tulee ilmi, että hän näin toimii, tulla seuraamuksia siltä osin, että sitten nämä kyseiset oleskeluluvat voitaisiin jättää myöntämättä, jos on perusteltua aihetta epäillä, että ulkomaisen työntekijän työnantajan tai toimeksiantajan tarkoituksena on maahan-tuloa tai maassa oleskelua koskevien säännösten kiertäminen oleskelulupaa haettaessa. Mutta painopistettä olisi aidosti siirrettävä hyvin tehokkaaseen ja systemaattiseen jälkivalvontaan, ja valvonnassa pitäisi pystyä hyödyntämään myöskin automaatiota ja tulorekistereitten tietoja, jotka olisivat ajan tasalla. Mutta myöskin työehtojen valvontaa voitaisiin tehostaa [Puhemies koputtaa] työsuojelun sekä poliisin resursseja ja valtuuksia lisäämällä.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Lundén.

16.40 Mikko Lundén ps: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Esityksestä käy ilmi, että ulkomaisen työvoiman hyväksikäyttötapauksia tulee ilmi ulkomaalaisia avustavien toimijoiden ja järjestöjen kautta sekä työsuojeluviranomaisten tarkistuksissa. Tapauksia nousee esiin myös poliisin ja muun ulkomaalaisvalvonnan yhteydessä. Hyväksikäyttö on usein systemaattista ja ammattimaista, ja kiinnijäämisriski on pieni. Toimialoista työvoiman hyväksikäyttöriskialoja ovat, kuten edustaja Purra mainitsi, ravintola-, rakennus- ja siivousala, telakat, alustatalous, autopesulat, kotitaloustyö ja kausityö. Nämä alat muodostavat valtaosan kolmansista maista tulevien työntekijöiden liikkuvuudesta eli työperusteisesta maahanmuutosta.

Väärinkäytökset ovat valitettavasti erittäin yleisiä. Etelä-Suomen aluehallintovirasto teki vuonna 19 Etelä-Suomen alueella yhteensä 847 ulkomaalaisvalvonnan tarkastusta, ja työpaikoista yli 80 prosentissa oli vähintään yksi ulkomainen työntekijä, jolla ei ollut oikeutta tehdä kyseistä työtä Suomessa. Ulkomaalaisten työntekijöiden työsuhteen vähimmäisehtojen noudattamisessa havaittiin runsaasti puutteita.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 2/2021 vp

Arvoisa rouva puhemies! Esityksissä esitetään ratkaisuksi kuvattuun ongelmaan sitä, että hyväksikäytetyn ulkomaalaisen työntekijän oikeusasemaa voitaisiin parantaa myöntämällä hänelle oikeus työntekoon ilman ammattialarajoitusta tai muuta rajoitusta tai yritystoimintaan, jos on perusteltua aihetta epäillä, että hänen työnantajansa on merkittäväällä tavalla laiminlyönyt velvollisuuksiaan työnantajana tai muulla tavalla hyväksikäyttänyt häntä. Lisäksi hänellä olisi samalla perusteella oikeus saada uusi määräaikainen oleskelulupa uuden työn hakemista tai yrittämistä varten. Oleskelulupa työnhakua tai yritystoimintaa varten olisi jatkuvaluonteinen. Tällöin myös perheenjäsenillä olisi mahdollisuus säilyttää oleskelulupansa, jos henkilön perhe on Suomessa ja heillä on aiemmin ollut perheenjäsenen oleskeluluvat perustuen työntekijän oleskelulupaan. Perheenjäsenillä olisi mahdollisuus myös hakea uutta oleskelulupaa.

Arvoisa rouva puhemies! En ymmärrä, kuinka esitetyt toimenpiteet vähentäisivät ulkomaisen työvoiman hyväksikäyttöä. Ne luovat ainoastaan hyväksikäytetyksi tulemista, uuden tavan jäädä maahan sellaisille henkilöille, jotka eivät muuten täyttäisi oleskeluluvan saamisen edellytyksiä. Ehdotettu toimintamalli voisi jopa kannustaa ottamaan vastaan sellaista työtä, jonka ehdot voidaan tulkita hyväksikäytöksi, ja se siten mahdollistaisi oleskeluluvan saamisen. Myös väärä oleskeluluvan saamisen toivossa esitettyjä syytöksiä hyväksikäytöstä varmaan ilmenisi. Mielestäni tähän ongelmaan oikea ratkaisu ei olisi uhrien palkitseminen hyväksikäytetyksi tulemisesta vaan kunnan sanktiot niille yrityksille ja henkilöille, jotka käyttävät hyväksi ulkomaista työvoimaa. Rangaistuksen tulee olla niin kova, jopa vankeuden tai korvausten muodossa, että riskiä ei kannata ottaa. Kuuden kuukauden karenssilla pelotevaikutusta ei ole. [Puhemies koputtaa] Samanaikaisesti tulisi lisätä resursseja valvontaviranomaisille, jotka tekevät arvokasta työtä hyväksikäyttäjien saamiseksi kiinni. — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Hopsu.

16.43 Inka Hopsu vihr: Arvoisa puhemies! Viime vuosien uutiset ulkomaisen työvoiman hyväksikäytöstä ovat todella huolestuttavia ja välillä tosiaan Suomen kontekstissa jopa vaikeasti uskottavia. Valitettavasti ilmiö on meilläkin oletettua monimuotoisempi ja myös oletettua laajempi, usein se on systemaattista ja ammattimaista. Esimerkiksi kuntakentällä olemme näitä koettaneet muun muassa valvonnalla ja yhteistyössä poliisin kanssa ratkoa. Työntekijöihin kohdistuvan hyväksikäytön kiinnijäämisriski on pieni, koska toiminta ei välttämättä näy ulospäin ja uhri on usein ulkomaalainen, joka saattaa joko hyväksyä menettelyn tai ainakin alistua siihen esimerkiksi oleskelulupiin liittyvien pelkojen vuoksi. Siksi on ensisijaisen tärkeää, että hallitus toimii epätoivotun ilmiön kitkemiseksi ja uhrin aseman parantamiseksi. Tärkeää on myös vilpillisen työnantajan toimintaan puuttuminen. Tässä poliisin resurssit ovat tärkeitä. Hyvä on myös esitys siitä, että uusien oleskelulupien myöntämistä näiden vilpillisten työnantajien uusille työntekijöille kiristetään.

Esityksen vaikutuksesta turvattaisiin työvoiman hyväksikäytön uhriksi joutuneen työntekijän mahdollisuus toimeentuloon sekä maassa oleskeluun ja työnteon jatkamiseen. Hyväksikäytön kohteeksi joutuneella työntekijällä olisi paremmat edellytykset irtautua hyväksikäyttävästä työnantajasta. Ulkomaisen työvoiman hyväksikäyttötilanteet tulisivat nykyistä paremmin ilmi, koska ulkomaalaisen ei enää tarvitsisi pelätä maassaolo-oikeuden päättymistä kääntyessään viranomaisen puoleen. Hallituksen esityksessä esitetään, että ulkomaalaiselle, joka työskentelee oleskeluluvan nojalla, voitaisiin myöntää oikeus työnte-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 2/2021 vp

koon ilman ammattialarajoitusta tai muuta rajoitusta tai yritystoimintaan, jos on perusteltua aihetta epäillä, että hänen työnantajansa on merkittäväällä tavalla laiminlyönyt velvollisuuksiaan työnantajana tai muulla tavalla hyväksikäyttänyt häntä. Lisäksi hänellä olisi samalla perusteella oikeus saada uusi määräaikainen oleskelulupa uuden työn hakemista ja yrittämistä varten. Oleskelulupa olisi mahdollista saada siis myös muulle työnantajalle. Edellä mainitut esitykset parantaisivat todella merkittäväällä tavalla työntekijöiden oikeusturvaa ja ovat siten kannatettavia.

Arvoisa puhemies! Me olemme puhuneet pitkään työperäisen maahanmuuton sujuvoittamisesta ja lainsäädännön selkeyttämisestä. Haluamme rakentaa kestävää yhteiskuntaa, jossa vastuullisilla yrittäjillä ja työntekijöillä on kannustava ja turvallinen toimintaympäristö. Hallituksen esitys on tärkeä työkalu reilun ja oikeudenmukaisen työperäisen maahanmuuttopolitiikan luomisessa, ja se on myös osa tämmöistä laajempaa harmaaseen talouden puuttumisen ja hyväksikäytön ehkäisyn kokonaisuutta. Nämä ovat hyviä askelia kohti kasvavan ulkomaalaisen työntekijäjoukon oikeuksien [Puhemies koputtaa] parempaa turvaamista.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Satonen.

16.46 Arto Satonen kok: Arvoisa puhemies! Pidän tätä lakiesitystä hyvänä ja oikeansuuntaisena. Aluksi, kun edustaja Myllykoski aloitti puheenvuoronsa, ajattelin, että onko niin, että olemme jopa samaa mieltä, mutta kyllä sitten loppua kohden tuli sen verran kovaa tekstiä, että päästiin vähän eri linjoillekin siitä asiasta.

Mutta kuitenkin itse asiassa mielestäni kyse on siitä, että tämä on vähän niin kuin hyvä työnantaja -sertifikaatti väärinpäin, eli tavallaan tässä sellaiselta työnantajalta, joka on osoittautunut huonoksi, viedään mahdollisuus saada näitä lupia ja hän joutuu myös vastuuseen siitä, mitä on tehty. Mielestäni se on ihan oikein, ja sekin on ihan oikein, että sitä uhrin asemaa parannetaan sillä tavalla, että hänellä on mahdollisuus saada sitten töitä samalta tai joltain muulta alalta, jolloin se kynnys siihen, että hän uskaltaa ilmoittaa siitä tilanteesta, merkittävästi paranee. Eli tämä on mielestäni aivan oikeansuuntainen.

Mitä sitten perussuomalaisten ja erityisesti edustaja Purran puheenvuoroihin tulee, niin täytyy todeta, että siitä heijastuu sellainen näkökulma, että ikään kuin tämmöinen hyväksikäyttö olisi pääsääntö. Minä taas näen kyllä niin, että silloinkin, kun puhutaan niistä ulkomaalaisista työntekijöistä, joiden palkka on alle suomalaisen keskipalkan mutta kuitenkin työehtosopimusten mukainen, käsittääkseni kyllä on niin, että valtaosa on hoidettu asianmukaisesti. Mutta sitten on niitä, joissa on ollut ongelmia, ja niihin nyt pyritään näillä lainsäädäntömuutoksilla vaikuttamaan. Mutta sentyyppinen ratkaisu, että automaattisesti ne, jotka ovat alle keskipalkan, joutuisivat pois, olisi kyllä ainakin maaseutukunnille todella kova päätös, koska siellä on aika monen muunkin ihmisen palkka alle keskiarvon ja siellä on moni suomalainenkin riippuvainen tosiaan siitä, että siellä on niitä ulkomaalaisia samalla työmaalla, jotta yritys ylipäätään menestyy ja siellä on riittävästi työntekijöitä. Eli en kyllä tällaista järjestelmää suosittelen, mitä näissä esitettiin, mutta sen sijaan kannatan kyllä tätä esitystä, jonka tässä hallitus on tuonut.

Puhemies Anu Vehviläinen: Olemme tässä käyttäneet ajan loppuun, mutta tässä on kaksi puheenvuoroa. Otetaan ne ja sitten ministerin puheenvuoro, ja sitten katsomme, jatketaan-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 2/2021 vp

ko tätä joskus myöhemmin illalla. — Nytten menemme edustaja Kimmo Kiljusen puheenvuoroon. Edustaja Kiljunen, olkaa hyvä.

16.49 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies... [Puhuja aloittaa puheenvuoron mikrofonin ollessa suljettuna] Arvoisa puhemies! Ehkä näitä johdantosanoja tässä ei tarvitse enää toistaa, eli arvostan, että pääsee puhumaan.

Tästä kiitokset hallitukselle. Jälleen kerran tässä on useissa puheenvuoroissa tuotu esille, että tämänkaltainen hallitus kuin Suomessa juuri nyt on kykenee tarttumaan tähänkin ongelmaan eli pyrkii ehkäisemään ulkomaisen työvoiman hyväksikäyttöä ja varmistamaan oikeusturvan toteutumisen myös ulkomaisille työntekijöille, jotka täällä Suomessa ovat. Taisivat edustaja Hopsu ja eräät muutkin viitata siihen, että meillä on uskomattomia tarinoita siitä, kuinka ulkomaalaista haavoittuvaa työvoimaa on käytetty hyväksi, ja tässä on vaikeuksia, ja yhdyn kyllä edustaja Satoseen, että ei tämä ole pääsääntö välttämättä, mutta meillä on uskomattomia tarinoita siitä, ja siinä on tietysti tarpeellista pyrkiä näitä tilanteita kohentamaan ja ulkomaisen työvoiman työoikeuksia ja -turvaa suojaamaan.

Minä haluaisin, arvoisa puhemies, oikeastaan kiinnittää huomion siihen, että kun kuuntelin edustaja Purran puheenvuoroa huolella, jäi semmoinen erikoinen mielikuva siitä hänen puheenvuorostaan. Hänellä oli suurimpana huolena se, että tämän ulkomaalaisen työvoiman kautta tänne saattaa syntyä sellaista väestöä, uusia ihmisiä, jotka jäävät pysyvämminkin tänne, ja pahimmillaan vielä heidän perheenjäseniäänkin tulisi Suomeen, mikä olisi kohtuuton tilanne, sen sijaan, että kiinnitettäisiin huomio siihen aitoon ongelmaan, kuinka heitä kohdellaan ja kuinka he ovat tässä suomalaisessa yhteiskunnassa, jotkut jopa eri säännöillä kuin me muut suomalaiset. Tämä minusta on se iso ongelma, ja siihen hallitus haluaa kiinnittää huomionsa. Se on hyvin inhimillistä kyllä, että jos ihmiset tekevät töitä jossakin yhteiskunnassa, heillä on kova kaipuu läheisiimpiinsä ja myöskin perheenjäseniinsä, ja senkin on oltava kansalaisten oikeus, perusihmisoikeus, että ihmiset voivat liikkua rajojen ylitse. Eli se ei ole huoli, edustaja Purra, mutta huoli on se, että meitä ihmisiä kohdellaan eri tavalla tässä suomalaisessa yhteiskunnassa, ja sitä hallitus haluaa tässä nyt torjua.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Myllykoski.

16.51 Jari Myllykoski vas: Arvoisa rouva puhemies! Erityiskiitos edustaja Satoselle, joka huomioi, että olemme joistakin asioista eri mieltä. Ehkä se erimielisyys liittyy nyt juuri tämän lainsäädännön ulkopuolella niiden seuraamuksien ja mahdollisuuksien arviointiin. Siinä meillä varmasti tulee olemaan ehkä ikuinen juopa, mutta monesta asiasta olemme kyllä tämän lainsäädännön kanssa varmasti yhtä mieltä, ja yhteinen asiamme on se, että suomalaiset yritykset ovat tasavertaisessa asemassa, kun markkinoita jaetaan, ja samalla, että myös ne työntekijät, jotka sitten työskentelevät Suomessa, olisivat tasavertaisessa asemassa.

Puhemies Anu Vehviläinen: Ja ministeri Haatainen, 2 minuuttia.

16.52 Työministeri Tuula Haatainen: Arvoisa puhemies! Kiitos näistä hyvistä puheenvuoroista. Kyllähän tässäkin keskustelussa heijastelee sellainen, että ikään kuin tällä lailla oltaisiin tekemässä — erityisesti perussuomalaisten puheenvuoroista tuli sellainen viesti

Pöytäkirjan asiakohta PTK 2/2021 vp

— jotain ohituskaistaa, jos joutuu hyväksikäytetyksi. Ihminen hakeutuu tänne työhön, saa työluvan yritykseen. Jos hän joutuu hyväksikäytetyksi, tämä laki antaa nyt uhrille mahdollisuuden hakeutua toiseen työpaikkaan. Hänen ei tarvitse palata sinne kotimaahan ja alkaa hakea uudelleen työpaikkaa, hänen asemansa vahvistuu, eli tällä estetään hänen hyväksikäyttöään.

Samalla estetään myös se, että yritykset eivät ole epäreilussa kilpailutilanteessa keskenään, koska sillähän voi hankkia hyötyä, että maksaa vähemmän palkkaa ja jättää sosiaaliturvamaksut maksamatta ja niin edespäin. Eli tämä on yritysten kannalta reilu, ja tämä on näiden työntekijöitten kannalta reilu. [Riikka Purran välihuuto] Ei tässä tule mitään ohituskaistaa, se oli aika erikoinen johtopäätös, mitä esititte. Tuolla perusteella aika moni rikos voitaisiin jättää sitten hoitelematta, jos uskotaan, että ihmiset oikein niin kuin hakeutuvat hyväksikäytetyksi, että saisivat oikeutta. Heille kuuluu se oikeus reiluun työpaikkaan.

Täällä todettiin myös, että tämä vaatii paljon tähän valvontaan ja myös osaamista. Migrin resursseja on vahvistettu, sinne on tullut 70 henkilötövuotta lisää, ja sitä tullaan käyttämään tietenkin nyt Migrissä siihen, että tätä osaamista pystytään vahvistamaan. Valvontaan myös kiinnitetään huomiota, ja varmasti se on hallituksen esityslistalla tässä, nämä toimet eivät tähän lopu.

Edustaja Talvitie otti täällä esiin myös poliisin mahdollisuudet ja keinot, se on oikein. Poliisia on kuultu, meidän harmaan talouden ehkäisemisen työryhmää, joka nyt satsaa noin 20 miljoonaa euroa hallituskaudella lukuksiin eri hallinnonaloilla oleviin toimenpiteisiin, ja nyt poliisi on aloittanut juuri uuden hyväksikäyttö- ja ihmiskauppayksikön vuoden alussa, ja sinne on saatu uusia virkoja.

Sitten lisäksi Talvitie otti esille tämän automaation ja viranomaisten automaattiosysteemin. Sitä käytetään, ja nyt ollaan luomassa myös viranomaisille tällainen vinkkitietojärjestelmä, jonka kautta voi sitten vihjata tällaisista tapauksista.

Kiitos keskustelusta, ja toivottavasti tämä saa valiokunnassa hyvän vastaanoton.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan, jolle hallintovaliokunnan on annettava lausunto.